

Ucheldiroedd Cydnerth De-Ddwyrain Cymru

Y Corff sy'n Arwain:

Cyngor Tor-faen

E-bost:

alvin.nicholas@torfaen.gov.uk

Y Grant: £399,000

Lleoliad:

Tor-faen, Caerffili a Blaenau Gwent

Mae prosiect Ucheldiroedd Cydnerth De-ddwyrain Cymru (SEWRU) yn cwmpasu 200km sg o dir, y cyfan ohono dros 200m uwchlaw'r môr, yn Nhor-faen, Caerffili a Blaenau Gwent.

Mae ucheldiroedd Tor-faen, Caerffili a Blaenau Gwent yn wynebu nifer o broblemau, o droseddau tirwedd, colli cynefinoedd a rhywogaethau pwysig, diffyg seilwaith a chymunedau darniog. Gan ddatblygu'r gwaith sydd eisoes wedi'i wneud i ennyn diddordeb cymunedau, bydd y prosiect yn bwrw ymlaen i gydweithredu i wella'r ucheldiroedd, cefnogi mentrau fferm, gwella profiadau ymwelwyr a chryfhau cymunedau.

Adlewyrchir pwyslais y prosiect ar gydweithio yn y ffaith bod Cyngorau Caerffili a Blaenau Gwent, Ymddiriedolaeth Natur Gwent, Cyfoeth Naturiol Gwent, yr Heddlu, Gwasanaethau Tân ac Achub a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, o dan arweiniad Cyngor Tor-faen, i gyd yn cefnogi ac yn cydweithio â chymdeithasau tir comin, grwpiau gweithredu, undebau ffermwyr a chymunedau lleol.

Blaenoriaeth SEWRU yw cynnal y gweithgareddau a argymhellir yn y Cynllun Rheoli Adnoddau Naturiol (NRMP) uchel ei glod a baratowyd gan Sefydliad Tirwedd Cymru ar gyfer Ucheldiroedd y De-ddwyrain yn 2015.

- Rheoli tir i wella pridd, arferion pori, bioamrywiaeth, ansawdd a rheolaeth ar ddŵr a storio carbon.
- Cryfhau'r berthynas rhwng rhanddeiliaid a chominwyr i gefnogi cymunedau'r ucheldiroedd.
- Gwella galluoedd trwy wirfoddoli, hyfforddi a chael y gymuned i gymryd rhan.
- Gwneud ffermydd yn fwy cystadleuol a llwyddiannus trwy arallgyfeirio a datblygu cyfleoedd busnes arloesol.
- Mynd i'r afael ag achosion sylfaenol dirywiad yr ucheldir sef rheolaeth wael ar y tir a phroblemau gwrthgymdeithasol fel gollwng sbwriel yn anghyfreithlon, cynnau tanau a gyrru oddi ar y ffyrdd.
- Creu cyfleoedd hamddena tawel a gwella'r hyn y gall yr ardal ei gynnig i ymwelwyr.

Hyd yma, mae'r prosiect wedi nodi a chychwyn treialon i adfer mawnogydd, nodi cyfleoedd i blannu coed, paratoi cynlluniau rheoli tir comin, gosod rhwystrau i leihau troseddau'r dirwedd a chynnal gwaith rheoli gweundiroedd yr ucheldir i leihau'r perygl o danau a hyrwyddo trefniadau pori cynaliadwy. Mae SEWRU wrthi'n gweithio hefyd â Heddlu Gwent ac eraill i lunio cynlluniau yn benodol i reoli troseddau ar yr ucheldir.

Fel un o brosiectau SEWRU, mae Ymddiriedolaeth Natur Gwent wedi cynnal nifer o weithgareddau yn 2020 i hyrwyddo'r ucheldir fel lle i ymwelwyr ac i hamddena ynddo tra'n hyrwyddo defnydd cynaliadwy o'r ardal. Trwy gynnal cystadleuaeth tynnu lluniau o'r enw *Hill Life Through a Lens* a chynnal cyfres o deithiau cerdded a chysiau hyfforddi am ddim trwy'r prosiect, tynnwyd sylw at fywyd gwylt yr ucheldir a'r sgiliau ymarferol sydd eu hangen i ofalu amdano.

Trosglwyddo Gwybodaeth ac Arloesi: Wedi datblygu a chynhyrchu cynllun i daclo tanau gwylt a lleihau'r risg ohonynt ar gyfer ucheldir y de-ddwyrain.

Meithrin partneriaethau a chydweithio: 2 rwydwaith newydd wedi'u creu trwy lunio a gweithredu cynlluniau rheoli troseddau'r ucheldir ar gyfer y ddau gomin gyda Heddlu Gwent a phartneriaid eraill.

Meithrin partneriaethau a chydweithio: Wedi datblygu a rheoli Cynllun Gwyllo'r Comin i gadw sbwrielwyr a throseddwyr gwledig draw trwy roi camerâu cyrff i ddeg cominwr blaenllaw, camerâu dashbord a chamerau llwybrau i daclo troseddau'r dirwedd.

Hyfforddiant a chreu swyddi: Wedi darparu 40 niwrnod o hyfforddiant: hyfforddiant adeiladu waliau sych ar y cyd ag Ymddiriedolaeth Natur Gwent. Hyfforddiant i ffermwyr trwy'r Cynllun Hyfforddi Ffermydd Mynydd i roi cyngor ar reoli tir ecolegol.

Cael y gymuned i gymryd rhan: Rhaglen gynhwysfawr o deithiau cerdded a gweithgareddau, a chystadleuaeth ffotograffiaeth o'r ucheldir.

Hyfforddiant a chreu swyddi: Rheolwr prosiectau gyda chymorth ecolegydd a gwyddonydd monitro, i gyd wedi'u penodi i reoli'r prosiect, i adfer mawnogydd a chasglu tystiolaeth.

Meithrin partneriaethau a chydweithio: Wedi creu Grŵp Llywio SEWRU a grŵp ford gron i helpu i lywio'r prosiect a rhannu arferion da.

Trosglwyddo Gwybodaeth ac Arloesi: Astudiaeth wedi'i chynnal o'r rhwystrau rhag defnyddio TG. Mae SEWRU a Heddlu Gwent yn ymchwilio i sut i roi hyfforddiant mewn TG i ffermwyr ac o bosibl, rhoi ffonau clyfar i ffermwyr mynydd os oes angen er mwyn cyfathrebu'n well am droseddau'r dirwedd.

Cael y gymuned i gymryd rhan: Mae dronau a fideos hedfan wedi'u comisiynu i helpu i astudio a monitro mawnogydd a'u defnyddio i roi cyhoeddusrwydd ac i greu fideos hyrwyddo i roi gwybodaeth i'r cyhoedd.

Adfer cynefin: Dros 120ha o rug a rhedyn yn cael eu rheoli. Darparwyd torrwr gwair i reoli'r prysgwydd ac i leihau'r perygl o dân, a hwyluso trefniadau pori cynaliadwy er mwyn gwella bioamrywiaeth, yn ogystal ag adfer pyllau dŵr a gwlyptir.

Rhaglenni addysgol: Mae SEWRU yn gweithio mewn pedair ardal i daclo troseddau'r dirwedd a gyrru oddi ar y ffyrdd; trwy ddefnyddio'r fframwaith Enforcement, Engineering, Engagement and Enabling, mae asiantaethau'n gallu gorfodi a delio â throeddau, addysgu'r cyhoedd a gweithio gyda nhw ar hamddena mewn ffordd nad yw'n cael effaith ddrwg ar y dirwedd.

Datblygu seilwaith gwyrdd: mae 5km o ffiniau tir comin wedi'u trwsio ac mae meini, bariwns codi, byndiau, gatiâu, ffosydd ac arwyddion wedi'u gosod fel peilot mewn mannau allweddol yn nhiroedd comin y De-ddwyrain i drechu troseddau'r dirwedd.

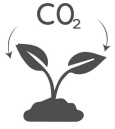
Rhaglenni addysgol: Creu gwefan am droseddau tirwedd i gyfathrebu'n well â'r cyhoedd a rhanddeiliaid eraill ac i roi cyhoeddusrwydd i'r gwaith sy'n cael ei wneud; a fideo i hyrwyddo'r prosiect a thanlinellu'r problemau a disgrifio'r gwaith sy'n cael ei wneud i'w trechu.

Adfer mawnogydd: Astudiaethau ar ymarferoldeb adfer mawnogydd wedi'u cynnal ar bedwar safle, a 10ha wedi'u hadfer ar ddau safle.

Cynyddu Mynediad at Leoedd Awyr Agored: sawl diwrnod agored a theithiau tywys i edrych ar amrywiaeth o gynefinoedd a rhywogaethau i greu cwlwm rhwng pobl a natur ac i ddangos yr ucheldir, codi ymwybyddiaeth yn lleol ac yn genedlaethol am yr ardal fel ardal werthfawr a buddiol i weithio, chwarae a byw ynddi, ac ymweld â hi.

Rhaglenni gwirfoddol: Cyfleoedd i wirfoddoli gyda chymorth Ymddiriedolaeth Natur Gwent, partner y prosiect.

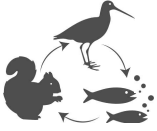
Rheoli a Phlannu Coetir: 1,800 o goed brodorol wedi'u plannu a thorrwyd tua 1,000 o goed conwydd fferal ar fawnogydd er mwyn eu hailwlychu. Mapiau cyfleoedd wedi'u creu i nodi dros 100ha lle gellid plannu coed.

Storio Carbon: Trwy adfer cynefinoedd a mawnogydd, rheoli a phlannu coetir a threfniadau pori cynaliadwy.

Addasu i'r Newid yn yr Hinsawdd: Trwy adfer cynefinoedd a mawnogydd, rheoli a phlannu coetir a threfniadau pori cynaliadwy.

Gwella bioamrywiaeth: Trwy adfer cynefinoedd a mawnogydd, rheoli a phlannu coetir a threfniadau pori cynaliadwy, hyfforddiant a chreu swyddi a datblygu seilwaith gwyrdd.

Cryfhau Ecosystemau: Trwy adfer cynefinoedd a mawnogydd, rheoli a phlannu coetir a threfniadau pori cynaliadwy, hyfforddiant a chreu swyddi a datblygu seilwaith gwyrdd.

Lleihau'r risg o lifogydd: Trwy adfer cynefinoedd a mawnogydd, rheoli a phlannu coetir a threfniadau pori cynaliadwy.

Ansawdd Aer, Pridd a Dŵr: Trwy adfer cynefinoedd a mawnogydd, rheoli a phlannu coetir a threfniadau pori cynaliadwy, hyfforddiant a chreu swyddi a datblygu seilwaith gwyrdd.

Iechyd a Lles: Trwy raglenni addysgol, cael cymunedau i gymryd rhan, rhaglenni gwirfoddoli a Chynyddu Mynediad at Leoedd Awyr Agored.

Cydluniant Cymunedol: Trwy raglenni addysgol, cael cymunedau i gymryd rhan, rhaglenni gwirfoddoli a Chynyddu Mynediad at Leoedd Awyr Agored, Trosglwyddo Gwybodaeth ac Arloesi.

Sgiliau a Threftadaeth Wledig: Trwy raglenni addysgol, Trosglwyddo Gwybodaeth ac Arloesi a Hyfforddiant a chreu swyddi.

Datblygu Sgiliau ac Arbenigedd: Trwy raglenni addysgol, Trosglwyddo Gwybodaeth ac Arloesi, cael cymunedau i gymryd rhan, Meithrin partneriaethau a chydweithio, a Hyfforddiant a chreu swyddi.

Cymryd Rhan – Os hoffech ddysgu mwy neu gymryd rhan yng ngwaith South East Wales Resilient Uplands mae rhagor o wybodaeth ar gael:

www.gwentwildlife.org/South-East-Wales-Resilient-Uplands-Project

 www.youtube.com/channel/UCGjUzOTxkGgAjsnDloMwz1g

 [@gwentwildlife](https://twitter.com/gwentwildlife)

 [@gwentwildlife](https://www.facebook.com/gwentwildlife)

 [@gwentwildlifetrust](https://www.instagram.com/gwentwildlifetrust)